

I.İNÖNÜ MUHAREBESİ VE SİYÂSİ SONUÇLARI ÜZERİNE FAİK
AHMED BEY'İN DÜŞÜNCELERİ

THOUGHTS OF MR.FAIK AHMED ON THE I.INONU
BATTLE AND IT'S POLITICAL RESULTS

Yrd.Doç.Dr.Asuman DEMİRCİOĞLU*

Sistemli tespitler ve yorumlarla yapılan yayımlarla Türk Millî Mücadelesi sağlam araştırmalara dayandırılarak ortaya konulmasına rağmen, bugün hâlâ bu mücadeleye şüphe ile bakan, onu küçümseyenler, abartılmış olarak görenler varsa ki, (ne yazık ki bazı çevrelerin özellikle dar bir alanda yapılan I. İnönü Muharebesi'nin abartıldığını ileri süren çok ciddi iddialarıyla karşılaşmaktayız) bunlar ya Atatürk ve Atatürkçülük karşıtları, ya bilgisizlik veya buhranlı ve güç hallerde hayret ve takdir uyandıran başarıları, durum düzelince, basit görme hatasına, en azından haksızlığına düşenlerdir. Yanlış, eksik ve hatalı bilgiye dayanan yorumlar büyük sakıncalar taşıdığından, bu tür iddialarda bulunanlara bir cevap olmak üzere bir kez de, Faik Ahmed¹ Bey'in Milli Mücadele dönemi boyunca İstikbal Gazetesi'nde yazdığı çeşitli makaleleri ışığında, Batı Anadolu'da Yunanlılara karşı I.İnönü Muharebesi ile verilen mücadelenin anlam ve önemi üzerinde durmayı uygun görmekteyim.

Hiç şüphesiz Faik Ahmed Bey'in naklettiği makaleleri yakın tarihimizle ilgili vesika değeri taşımaktadır. Bu yönü ile bir gazeteci, yazar ve hukukçu olması ve cephe gerisindekilerinin duygu ve düşüncelerine tercüman olması nedeniyle bizim için çok değerlidir.

* Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tanhi Enstitüsü Öğretim Üyesi

¹ Faik Ahmet (BARUTÇU) Bey Milli Mücadele Dönemi boyunca Trabzon'da İstikbâl Gazetesi'ni çıkarmış, yazdığı baş makaleleri ile ilim dünyasına katkıda bulunmuştur.

I- İNÖNÜ MUHAREBESİ ÖNCESİ ÜLKENİN İÇİNDE BULUNDUĞU DURUM

I. Dünya Savaşı'na Almanların safında iştirak eden Osmanlı Devleti; Galiçya, Makedonya, Kafkasya, Suriye, Irak Cephelerinde başarılı olmasına rağmen, mağlup sayılmış ve sonunda Faik Ahmed Bey'in ifadesiyle; "Türk Milleti ve Anadolu'nun haritadan silinmesi anlamına gelen ve idam fermanı" diye nitelendirilen 433 maddelik Sevr Antlaşması'nı imzalamak durumunda kalmıştır. 10 Ağustos 1920'de imzalanan Sevr Antlaşması, gerçekte Türklerin bir daha hiç dirilmemek üzere, Anadolu'dan kovulması planının uygulamaya konulmasından başka bir şey değildi. Böylece Anadolu on asırlık Türk yurdu, tarih boyunca birçok milletlere mezar olduğu gibi en sonunda cihangir Türk Milleti'ne de mezar olacaktı. Bu maksat içindir ki; sadece imparatorluğun geniş toprakları değil, Türklüğün öz yurdu olan Anadolu da batılı sömürgeciler tarafından lime lime edilmiş ve her biri kolayca yutulacak lokmalar haline getirilerek sömürgeci efendilerin kabaran iştahlarına sunulmuştu.

İstanbul'un 1453'de Türkler tarafından fethedilişinden beri kör bir inatla, Anadolu ve Ege kıyıları için menhus emeller besleyen Yunanlılar, Batının haddini bilmez şımarık çocukları da bu alçak taksimden payını almak için Anadolu'ya gelmişlerdi. 15 Mayıs 1919'da güzel İzmir'e çıkan Yunanlılar, insanlık dışı zulüm ve vahşetlerle Anadolu'nun harim-i ismetinde ilerlemeye devam etmişler ve Bursa, Kütahya, Eskişehir ve Afyon'a kadar olan Batı Anadolu'nun büyük bir kısmına el koymuşlardır².

1920 yılı ortalarında Türkiye'nin durumu çok kötüydü. San Remo kararlarının açıklanmasıyla, İstanbul Hükümeti'nin topladığı Saltanat Şurası'nın, bu kararları kabul edeceği anlaşılmıştı. Hele hele, antlaşmanın kabul edilmesinde etken olacak Yunan ileri hareketinin başlaması durumu iyice nazikleştiriyordu. Ülkenin içine düştüğü vaziyeti yakından takip eden Faik Ahmed Bey son derece endişeli ve sıkıntılıdır. İtilâf Devletleri'nin kararları, teselli ve ümit kapılarını

² Zekeriya KİPATÇI, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Ata Dergisi (İlk TBM Meclisi'nin Yeni Politikası ve İnönü Savaşlarının Siyasi Sonuçları), Sayı:1, Yıl:1991, Konya, s.27-35.

kapatmıştı. Türk'ü hayat ve istiklalinin müdâfaası için mücadele edeceği daha yaslı ve daha ıstıraplı günler bekliyordu. O nedenle Faik Ahmed Bey için 1919 yılı içinde Trabzon Vilâyeti ve Şark vilâyetlerine seslendiği gibi, 1920'de de bütün Türk Milleti'ne ve Ankara'da kurulan BMM'ne seslenmenin zamanı gelmişti. Kamuoyuna Milli Mücadele fikrini aşılıp çağrıda bulunacaktır. Çünkü millet en nazik zamanlarını yaşamaktadır. Böyle zamanlarda memleket, millet ve hükümet akıllı, mantıklı, uyanık, becerikli ve şuurlu olmalıdır. Manâsız ve şuûrsuzca yapılacak işlerden çoğu kez tamiri mümkün olmayan sonuçlar doğacağından son derece dikkatli olunmasının lâzım geldiğini ileri sürerek uyarılarına yazılarında devam eder. Ülkenin içinde bulunduğu durumu, tıpkı bir kalede mahsur kalmış askere benzeten Faik Ahmed Bey, böyle zamanlarda birlik içinde tertiplilik gösterilerek tehlikenin zararsız geçirilmesinden yanadır.

Nitekim, millet istiklaline kavuşuncaya kadar bu görevi hakkıyla yerine getiren Faik Ahmed Bey, zaman zaman emr-i vaki, zaman zamanda istek, dilek ve dualarla amacına ulaşmayı başaracaktır. Bir gazeteci olarak üzerine aldığı sorumluluğun gereklerini yerine getirdiği birçok makalesinde bu duygu ve düşüncelerinin ifadesini bulmaktayız. Şöyleki; "Avrupa'nın hareketi, bizi kendilerinden ümitsiz bir hâle getirmeleri ötede hayat ve istiklal sahasında kudret ve kabiliyet-i milliyemizin istiklâlîni muhafaza uğrunda sevk-i zarûî (zorunlu sevk) ile kabul eylediği azimkârane mücadelede yılmaz bir millet olduğunu, ölü milletler dirilirken, altı buçuk asırlık şerefli bir maziye sahip olan asil bir milletin istiklalinden mahrum edilmesine imkân hazırlanamayacağını rânâ (hoş görünen) gösterir" der ve bu meşrû müdâfaanın gelecekte huzur ve istiklâlî temin edeceğinden emin olduğunu belirtir.

Bilindiği gibi 23 Nisan 1920'de Ankara'da BMM'nin açılmasından sonra meclisin çalışmalarından son derece memnun kalan Faik Ahmed Bey destekleyici yazılarıyla millet ve ülkenin içine düştüğü bu buhrandan en kısa zamanda ve en az zararla kurtulması için, hükümetin kuvvetli ve yasalara uygun bir şekilde halkı idare etmesi tavsiyesinde bulunur. Halkın da hükümete itimat etmesinin şart olduğunu ileri sürer. Milleti ve hükümeti her konuda birlikte hareket etmeye davet

eder. Zaman çok kıymetlidir. Gereksiz işlerle geçirilecek vakit yoktur. Onun için yapılacak işlerde sonuç iyi hesaplanmalıdır. Fayda ve zararlar göz önünde tutularak iyice ölçülüp biçilmelidir. Hele hele kaş yapayım derken göz çıkarmamaya çok dikkat edilmelidir. Bu da ancak herkesin üzerine aldığı sorumluluğu memleket adına en iyi şekilde yerine getirmesiyle olacaktır. Millet için olduğu gibi hükümet için de bu böyledir.

Yazısının devamında; "memlekette yalnız bir kuvvet hakim olmalıdır. O da hükümetin nüfuz-ı kanuniyesidir (kanun gücü). BMM buna doğru ve metin bir hatve (adım) atmıştır ki doğrusu şayan-ı takdirdir. (takdire layıktır) Memleket her zamandan ziyade kuvvetli ve makul bir zabt-ü rabt idâri (düzenli idare) altında bulundurulmaya muhtaçtır. Bu menfaat-ı umumiyyenin istilzam (gerektirme) eylediği bir şeydir. Dahilde mevcut kuvvetlerin hüsn-ü tanzim ve bir hedefe tevcihi (yönelme) ve millet arasında vahdeti (birliği) ve tesanüdü (dayanışma) ihlal edecek sebeplerin asgari hadde indirilmesi biraz da yukarıdan gelecek hüküm ve nüfus-u adilane ile mümkündür" derken kuvvetli ve düzenli bir otoriteye ihtiyaç duyulduğunu tekrarlar³.

Peyam-ı Sabah'dan başka bütün İstanbul basını ve Türk Milleti Sevr Antlaşması'na karşı başkaldırır. Faik Ahmed Bey, bir yıl öncesinden aşlamaya çalıştığı milli birliğin ilk kez baştan başa milleti sardığını görür. Ulusal irade ile ilgili düşüncenin bütün yurttan anlaşılmaya başlandığının göstergesi olarak haberi; özellikle İstanbul basınından yaptığı alıntılarla verir ve İstanbul'dan gelen bilgilere dayanarak Türklere derin bir "yas"⁴ın olmasına rağmen, hiç kimsenin gelecekte ümidini kesmediğini bu durumda bütün gözlerin Şarka, yani Anadolu'ya çevrildiğini yazar⁵.

Haksızlığın en yüksek noktasına çıkan İtilâf Devletleri'nin Türklere uyguladıkları bu muameleye şiddetle karşı çıkan Faik Ahmed Bey, antlaşmanın zorla kabul ettirilemeyeceğini savunmaya devam eder ve; "galibiyet hiçbir devlete

³ Faik Ahmed, "Basiret ve Kıyas" **İstikbal**, 8 Ağustos 1336/1920, No:162.

⁴ Londra'da ve San-Remo'da bir dini konferanslardan sonra Sevr Antlaşması pek insafsızdı ve Türkiye'de bir ulusal yas günüyle karşılandı. Bernard LEWIS, **Modern Türkiye'nin Doğuşu** (Çev.Metin KIRATLI), Ankara, 1996, s.247.

⁵ Faik Ahmed, "Muahedeyi İmzalamışlar", **İstikbal**, 10 Ağustos 1336/1920, No:164.

bir milleti imha hakkını bahsedemez ve bir milletin haksızlığa karşı tuğyan eden vicdanı bastırılmaz" şeklinde Avrupa'yı sert bir dille eleştirir. Avrupa'nın gerçek yüzünün meydana çıkmış olduğunu vurgular. Yine dünyaya kendi çıkarları ve keyifleri doğrultusunda düzen vermek isteyen, kağıt üzerindeki imzalarıyla her işin olup bittiğini zanneden Avrupalılar, Faik Ahmed Bey'e göre ne cihanın sulh ve sükununun tesisini, ne de Avrupa'yı tehlike sahalardan uzaklaştırmaya muvaffak olamayacaklardır. Çünkü hükümetler arasında barış antlaşmaları yapılmasına rağmen, ne milletler arasındaki husumetler bitmiştir, ne de ortadaki haksızlıkları tamir edecek bir devir başlamıştır⁶.

Belirttiğimiz üzere 1920 yılı Faik Ahmed Bey'e göre son derece sıkıntılı bir yıldır. Bu durum Sevr Antlaşması'ndan sonra kendini iyice göstermiştir. Zira antlaşma, az da olsa var olan umutları ortadan kaldırmıştı⁷. Anadolu'da idare bütünlüğü muhafaza edilememiştir. Mütârekeden sonra elde kalan ve çoğunluğu Türklerin yaşadığı son topraklarda yer yer işgal altına girmeye başlamıştır.

İstanbul'da Saray ve Ali Rıza Paşa Kabinesi'nin ardından dördüncü Damat Ferid Paşa Kabinesi, yabancı düşmanlardan daha azgın girişimleriyle millî iradenin aleyhindeydi. Tehlike, kışkırtmalar, fetvalar birbirini kovalıyordu. Kısacası Türk Milleti'nin önünde çözülmesi gereken çetin düğümler, asılması gereken karanlık yollar vardı. O günlerin zor şartlarına, içinde yaşadığı cesaret kırıcı olaylara, merkezi otoritenin zaafına, isyanlara, işgallere, istilalara rağmen Faik Ahmed Bey, inançları doğrultusunda memleketin istiklâlî ve kurtuluşu için birleştirici sloganlarıyla halkı uyandırmak, mesafe almak zorundaydı. Ana davayı şartların ve olayların gelişimi içinde millete işlemeye çalışmalıydı. Bu amaçla "fedakârlık anları" başlığı altında kaleme aldığı yazısında; ortaya koyduğu gibi

⁶ Faik Ahmed, "Muahedeyi İmzalamışlar", *İstikbal*, 10 Ağustos 1336/1920, No:164.

⁷ 1919 yılı birçok sıkıntılı bir yıldır ama millet az da olsa gelecekte ümitliydi. Çünkü Wilson Prensipleri ilân edilmişti. Milletlerin kendi kaderlerine sahip olmaları gereğinden yola çıkan gerek hakimiyet, gerekse siyasi, iktisadi münasebetlerde düzeni sağlamak için savaşa girdiğini Washington'dan dünyaya ilân eden Amerika'ya itimad ediliyor ve bu sözlerde büyük Amerikanın insanî prensiplerini görece derin bir güven duyuluyordu. Wilson Prensipleri'nin vaatleri, 1919 yılı endişe ve ıstıraplarının tesellisi olmuştu. Faik Ahmed, "Basiret ve Kıyas" *İstikbal*, 8 Ağustos 1336/1920, No:162.

milletin kendi kaderini temin etmesinden başka çare yoktu. Bunun yolu da savaşmaktan geçiyordu. O halde birlik ve beraberlik içinde azami fedakarlık ederek milleti "zelilane bir esâret" hayatına mahkum olmaktan kurtarıp memleketi refaha ve saadete erdirmeye gerekiyordu"

Türklerin tarih boyunca böyle tehlikeli zamanlar geçirdiklerini, geçmişlerinin kahramanlık ve fedakarlıklarla dolu olduğunu anlatır. Faik Ahmed Bey, Türk'ün bu soylu tutumunu takdir ederken, ecdadına yakışır şekilde hareket ederek atalarının haklarını ödermesi zamanının geldiğini vurgular. Çünkü bu topraklarda ecdadının hakkı vardır. O nedenle yapılacak fedakarlıkların aynı zamanda tarihi bir vazife olduğunu belirtir⁸.

II- I.İNÖNÜ MUHAREBESİ'NİN NEDENLERİ

I.İnönü Muharebesi'ne neden olan Yunan ilerlemesini Çerkez Ethem İsyanı'na bağlayanlar olduğu gibi⁹ Yunanlıların Anadolu'nun içlerine doğru ilerlemelerinde bu isyan kadar önemli başka sebepler de vardır. Sevr Antlaşması'nın imzalanmasını kolaylaştırmak için Yunanlılar 22 Haziran 1920'de Anadolu içlerine kadar ilerlemiş ve Bursa, Edirne dahil birçok yerleri ellerine geçirmişlerdi. Yunan ileri hareketinin arkasında İngilizlerin olduğundan şüphesi olmayan ve I.İnönü Muharebesi öncesindeki durumu değerlendiren Faik Ahmed Bey için görünüşte cereyan eden muharebeler sadece Türk-Yunan çatışması olmayıp, Türk'ün karşısında, Yunanistan'ın nezdinde Avrupa politikasını elinde tutan İngilizlerdir. Dolayısıyla bütün Hıristiyan Avrupa'dır. Bir başka ifadeyle de bu "Şark Meselesi"nin halli yolunda atılan bir adımdır. Mesele bu çerçevede değerlendirilmelidir. İtilâf Devletleri'nin kuvvet kullanarak, zorla Sevr Antlaşması'nı kabul ettirme yoluna gittiklerini ve bunun içinde Yunanlılara rehberlik vazifesini verdiklerini yazar. Yunan ileri hareketinden İngilizleri sorumlu tutar ve "Büyük Britanya diplomatlarının muvaffakiyyesi sırf maharet-i lisaniyyesine borçlu olan Venizelos'un rehberliğiyle mevcut müşkülâtı izâleye ne dereceye kadar muvaffak olabileceklerini hesap ve tahmin etmek hiç de imkansız

⁸ Faik Ahmed, "Fedakarlık Anları", *İstikbal* 14 Temmuz 1336/1920, No:155.

⁹ Kazım Özalp, *Milli Mücadele 1919-1922*, Ankara, 1998, s.171.

bir şey değildir" diyerek bu hareketi Fransız ve İtalyanların tasvip etmediklerini İngilizlerin antlaşmayı zorla kabul ettirmeye çalışmalarının yanlış olduğunu belirtir¹⁰. Herşeyden önce Sevr Antlaşması'nun parlamento tarafından onaylanmadıkça bir anlam taşımayacağı ortadaydı ve Osmanlı Anayasası'nın yedinci maddesi, barışla ilgili antlaşmaların parlamentoca onaylanmasını ön görüyordu. Fakat ortada bir parlamento yoktu¹¹. Halbuki İtilâf Devletleri, bu antlaşmayı bir yandan kendi parlamentolarına, bir yandan da Türklere onaylatmak amacındaydılar. Bu da kolay olacağı benzemiyordu. Bu nedenle Faik Ahmed Bey, onaylanamayacak bir antlaşmaya atılan imzanın kıymetsiz olduğunu bunun milli vaziyetin icabından doğduğunu ileri sürdüğü ve milletin moralini yüksek tutmaya çalıştığı bir diğer makalesinde konuya açıklık getirerek; "Fihakika İstanbul Hükümeti milletin haiz-i itimadı (güvenine sahip) olmamak şöyle dursun, kendisiyle fiilen irtibatı bulunmayan bir hükümettir. Bu vaziyet İstanbul işgaliyle Şura-yı Millî'nin tecâvüze uğraması ve halife nüfuzunun haricin tesirat-ı muzirresine (zararlı etki) tabi bulunması gibi sebebler yüzünden meydana gelmiş, durumun sevk-i zarûretle Anadolu'nun sinesinde kendi hareket ve mukadderatına (gelecek) hakim bir idâre-i millîye te'sis eylemiştir" der. İstanbul Hükümeti'nin imzaladığı bu antlaşmanın, millete mal edilmesinin düşünülemediğini tekrar dile getirir¹².

Faik Ahmed Bey'in dediği gibi bir parlamento olmadığı gibi, TBMM daha 18 Temmuz 1920'de yaptığı gizli bir toplantıda "Misak-ı Millî sınırları içindeki milleti ve vatanı kurtarmak" için and içerek, tutumunu belli etmiş¹³, 19 Ağustos 1920'de "Türkiye'de tatbik olunacak barış antlaşmasını Türkiye'de yaşayan ve Türkiye'nin bütün arazi ve hukukuna sahip bulunan Türk Milleti'nden başka kimsenin imza edemeyeceğini ve Türk İstiklal-i Millisi tanruncaya kadar mücâdeleye devam olunacağını" karara bağlamıştı¹⁴. Oysa İtilâf Devletleri'nin

¹⁰ Faik Ahmed, "Konferansın Cevabı" **İstikbal**, 18 Temmuz 1336/1920, No:156.

¹¹ Yılmaz Altuğ, Onaylanmayan Antlaşmalar "Sevr", **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi**, Sayı:32 (Mayıs 1970), s.16.

¹² Faik Ahmed "İmzanın Kıymeti", **İstikbal** 18 Ağustos 1336/1920, No:165.

¹³ **TBMM ZC**, Ankara, 1958, 1/11, s.335.

¹⁴ **TBMM ZC**, Ankara, 1981, I/IV, s.37.

gayesi, Sevr Antlaşması'nı ne şekilde olursa olsun tatbik etmektir. Yukarıda bahsedildiği üzere, hatta bu amaçla Yunan kuvvetleri, ileri harekete memur edilmişlerdir¹⁵. Ancak bu antlaşmanın uygulanmasında mahzurlar (sakınca) olduğu anlaşıldı. Çünkü Yunanistan görünüşte müttefiklerine hizmet etmek fakat hakikatte kendi hayali emellerine kavuşmak maksadıyla, bu rehberlik vazifesini yerine getiriyordu. Yunanlıların hayâllerine Fransız ve İtalyanlara ayrılan muntıklar üzerinde ilerlemesi, Venizelos'un tavizlerden bahsetmesi dahildi ve "Hellenizmin" gizli amaçlarını ortaya çıkarıyordu. Bu durum da Fransız ve İtalyanların işine gelmiyordu. Çünkü Yunanlıların işgal sınırlarını aşmaları, Türkleri memleketlerine girmek isteyen düşmana karşı meşru bir müdâfaaya itiyordu. Halbuki onların gayesi; antlaşmanın bir an evvel tatbiki, sulh ve sükûnun sağlanmasıydı.

İşte bu nedenle Fransız ve İtalyanlar, antlaşmanın uygulanması için Yunanistan'ın ileri hareketini onaylamıyorlardı. Onlara göre, Anadolu ile İstanbul hükümetinin uzlaşması gerekiyordu. Halbuki Faik Ahmed Bey, bu duruma İtilâf Devletlerinin baktığı gibi bakmıyordu. Mesele, esasında sırf Anadolu ile İstanbul arasındaki husûmet değildi. Mesele barış antlaşmasına karşı bir "Müdâfaa-i mevcûdiyette (varlık mücadelesi) meselesi" idi. Anadolu hareketi doğrudan doğruya İstanbul Hükümeti'ne karşı bir isyan hareketi şeklinde düşünülemezdi. Anadolu İngiliz tahakkümüne, Yunanistan'ın haksız işgallerine karşı isyan etmiş, sonuçta gayesine tamamen ters düşen İstanbul Hükümeti ile bağlarını koparmıştı. Dolayısıyla Faik Ahmed Bey, İstanbul ile Anadolu arasında düşmanlık olsa da olmasa da sonucu etkilemeyeceğini, Türklerle, İtilâf Devletleri arasında barışın imzalanabilmesi için Türk Milleti'nin istiklalinin ve varlığının kabul edilmesinin zarûri olduğunu belirtir ve üzerinde ısrarla durduğu Anadolu mücadelesinin amacını bir kez daha şöyle tekrarlar:

"Biz ve Anadolu'nun bu mücadeleden feragatı olsa olsa ancak Şarkın hakk-ı hayat ve mevcûdîyetinin tasdiki mağdur milletlere karşı serbest-i inkişaf ve istiklâl hakkının tanınması ile kabül olabilir. İtilâf Devletleri eğer hakikaten

¹⁵ Faik Ahmed, "Konferansın Cevabı", *İstikbal*, 18 Temmuz 1336/1920, No:156.

müsalemet-i umumiyyesinin (barış içinde olma) te'sisini arzu ediyorlarsa da hakiki bir fikr-i adalette hareket eylemeleri şart oldu"¹⁶.

Faik Ahmed Bey'e göre, bir diğer önemli sebep daha vardır. Şöyle ki; 1920 yılının Ekim ayı sonlarına doğru Yunanistan'da beklenmedik bir olay meydana gelmiştir. Bir maymunun ısırığı Yunan Kralı Aleksandr'ın 20 Ekim'de kan zehirlenmesinden ölmesi üzerine Yunan tahtının varislik sorunu ortaya çıkar¹⁷.

Yunanistan'da genel seçim yapılacağı haberlerinin çıkmasından sonra, her yerde seçimi Venizelos'un kazanacağı düşünülüyor ve muhakkak gözle bakılıyordu. Seçimin Venizelos tarafından kaybedileceği hesap edilemiyordu.

Kasım ayı ortalarında yapılan seçimi ölen kralın babası ve o sırada İsviçre'de sürgünde bulunan eski Kral Konstantinos'un taraftarları kazanır. Venizelos umulmadık bir şekilde yenilir.

Faik Ahmed Bey, yapılan genel seçimin beklenmeyen bir şekilde sonuçlanmasını o günün mühim bir hadisesi olarak kaydetmeye lâyık görür. Buna göre, mütarekeden bilhassa Versailles Antlaşması'ndan sonra, Venizelos Avrupa'da büyük bir mevki kazanmış, İ'tilâf Devletleri'nin özellikle İngilizlerin muhabbet ve sevgisine nail olmuştu. Venizelos'un Avrupa'da bu duruma gelmesinin tek sebebi çeşitli nedenlerle İngiltere'nin emirlerine amade olması ve Yunanistan'ı istediği gibi idâre etmeye muktedir bulunduğu intibasını uyandırmış olmasıdır. Öyle ki Venizelos'un kazandığı bu emniyet ve itimad, onun Avam Kamarası'nda alkışlarla dinlenmesine kadar varmıştı. Gerçi Venizelos'un maceraperest siyaseti, geçici de olsa İngilizlerin hesabına elverişli bir mahiyetteydi. İngiltere kendi menfaatlerine göre Yunanistan'ı şarkta bir alet gibi kullanmak zorundaydı. Amacısını gerçekleştirinceye kadar da Yunanistan'a ilgi göstermesi tabii idi. İngiltere'nin bu tür düşünceleridir ki Yunanistan'daki mücadeleyi Venizelos'un kazanacağı kanaatini doğurmuştur: Oysa Venizelos-Konstantin mücadelesinde muhalefet alemi, Kral Konstantinos etrafında kuvvetli bir taraftar oluşturmuş Venizelos ve Venizelos siyasetini yıkmak ve Kral Konstantin'i tekrar

¹⁶ Faik Ahmed, "Türk Meselesi", *İstikbal*, 26 Eylül 1336/1920, No:175.

¹⁷ Salahi R.SONYEL, *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika*, II, Ankara, 1995, s.103.

iktidara getirmek için uğraşıyorlardı¹⁸. Muhafiflerin nazarında Venizelos, Yunanistan'ın mezarını kazmakla meşguldü ve Doğu'da gücünün üstünde yaptığı teşebbüslerde Yunan halkının tahammülünü dikkate almıyordu. Yunanlılar çok ağır bir yükün altına sokulduğunun farkındaydı. Venizelos siyaseti zaman ve zemin düşünmeden "Hellenizm'i" gerçekleştirmeye çalışıyordu. Bu amaçla Yunanistan'ı ucu bucağı olmayan bir maceranın arkasına takmış sürüklüyordu.

Faik Ahmed Bey'in deyişleriyle "Giritli Başvekil" İ'tilâf Devletleri'nin kendi çıkarları için kendisine gösterilen alakadan şaşırmuş ve Yunanistan'ı arkasından sürükleyeceğine inanmıştı. Venizelos'u en çok aldatan nokta; Yunanistan'a kazandırdığı zahiri ve devamı olmayan muvaffakiyetti ve bundan dolayı milletin gözünde zafer babası olacağını zannetmesiydi. Bu yüzden ülke içindeki gelişmeleri dikkate almaksızın kendi bildiğini okumakta ısrar ediyordu. Halbuki seferberliğin devam etmesi Yunanlıların sabrını taşırılmış, Anadolu'nun Yunanistan'a mezar olacağı hakikati, her Yunanlının dilinde dolaşmaya başlamıştı. Ayrıca idare şekli Yunanlıları baktırmış, Konstantinos lehindeki düşüncelerini kuvvetlendirmişti.

Seçim sonuçları, Venizelos'un aldandığını ortaya koyduğu gibi, İ'tilâf Devletleri'nin de Yunanistan'ın Venizelos'tan ibaret olduğunu sanmakta bir o kadar yaralı olduklarını göstermiş her ikisinin de siyasi hatasını meydana çıkarmıştı¹⁹.

Nitekim seçimleri kazanan Kral Konstantinos'de aynı şekilde "Büyük Yunanistan" davasına yani "Megali İdea"ya gönül vermiş en aşırı fanatiklerden birisi olmakla beraber bu davaya inanan Venizelos taraftarlarına hoş görünmek yeni ümit ve hayaller vermek için mutlaka bir şeyler yapması gerektiğinden Anadolu'nun içlerine doğru yeni bir hareket başlatmak ve bu yolda kazanacağı zaferle mevkisini güçlendirmek gayesiyle iktidara büyük bir hırsla sarılmıştı²⁰.

¹⁸ Yahya AKYÜZ, **Türk Kurtuluş Savaşı**, s.236.

¹⁹ Faik Ahmed, "Yunan İntihabının Neticesi", **İstikbal**, 24 Teşrin-i Sani 1336 Kasım 1920, s.192. O günlerde Kral Konstantin'in tahta geçmesi İngiltere'de tepkilere yol açmışsa da; Yeni Yunan Hükümeti çabuk davranarak Venizelos'un uyguladığı dış siyasete bağlı kalacağını açıkladı. S.R.SONYEL, **Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika**, II, s.104.

²⁰ Faik Ahmed, "Yunanlıların Hezimetini", **İstikbal** 18 Kanun-i Sani, 1337/1921, s.207; Selahattin TANSEL, **Mondros'tan Mudanya'ya Kadar**, IV, Ankara, 1978, s.14-15.

Üçüncü bir neden ise, Konstantinos için Yunan davasını ve Venizelos'u destekleyen İngiltere ve Fransa'nın teveccühünü (yönelme) ve desteğini kazanmaktan başka çıkar yol yoktu. Bu yol ise Türklere karşı savaş devam ettirmek ve en az Venizelos kadar bu konuda azimli davranmaktan ibaretti. Faik Ahmed Bey, konuyla ilgili kaleme aldığı makalesinin devamında; "Konstantin İtilâf Devletleri'nin kendisine karşı aldıkları gayr-i memnun vaziyeti izale için onlara emniyet ve itimad verecek bir mesele üzerinde Lisan-ı elzem (gerekli) kanaat-i hilafında da (aksine zıddına) idare etmekte beis (zarar, şiddet) görmeyebilir" diyerek kralın bu tutumunu tamamen siyasi sebeplerden olduğuna bağlar ve yine yazının devamında İtilâf Devletleri'nin ve İstanbul Hükümeti'nden kaynaklanan başarılı Yunan ilerlemesinden Konstantinos'de Anadolu seferinin kolayca yapılacağı, başarılı Yunan ilerlemesinden Anadolu içlerine yayılmalarına Türklerin engel olamayacakları kanısını uyandırdığını yazar²¹.

III- I.İNÖNÜ ZAFERİNİN SİYASİ SONUÇLARI

Venizelos'un gerçekleştiremediği şeyleri yapmağa çalışan Konstantin, Çerkez Ethem'in ayaklanmasını fırsat bilerek mevsimin elverişsiz olmasına aldırmayarak "Keşif taarruzu" diye adlandırdıkları İnönü'deki muharebede Yunanlılar yengiliye uğramıştır²².

Yunanlılar 6 Ocak 1921'de Eskişehir'i işgal etmek için İnönü Mevkii'nden taarruza geçtiler: Türk Ordusundan kat kat üstün olan Yunan ordusu taarruza geçince Türk ordusunda yer yer çözümler oldu. Fakat İsmet Paşa komutasındaki ordu geri çekilmeyerek, 10 Ocak 1921'de Eskişehir'in batısında kabul ettiği savaşta, subay ve erlerin üstün fedakarlıkları sonucu Yunan ordusunu geri çekilmeye mecbur etti. Faik Ahmed Bey I. İnönü Zaferi'nin verdiği heyecanla Türk ordusuna teşekkürlerini sunar ve başarısını coşkuyla kutlarken; "İzmir'in Bursa'nın, bu güzel tarihi şehirlerinin, pis düşman ayakları altında ezilmesine tarihin şerefli sayfalarına lekeler sürülmesine razı olmayan Türk'ün çelikten daha kavi bir imanla giriştiği

²¹ Faik Ahmed, "Yunanlıların Hezimetü", *İstikbal* 18 Kanun-i Sani 1337/1921, s.207.

²² Rahmi APAK, *Yemmişlik Bir Subayın Hatıraları*, Ankara, 1988, s.217.

mücadelede nihayet kendisini muvaffakiyete isal edeceğine şüphe olmayan tükenmez azmini, müstesna kahramanlıklarla düşmanlarımızın nazarları önüne koyan garb ordumuzun efrad ve zabitanuna ne kadar çok teşekkür etsek ne kadar çok ibzal-i takdir eylesek yeri vardır” diyerek I. İnönü Muvaffakiyeti’nin batı cephesinin ilk zaferi olduğunu, Yunanlılara Anadolu seferiyle başlarına açılan gailenin böylesine büyük bir felaketle sonuçlanacağını gösteren ilk Türk darbesi olduğunu açıklar. Milletın moral kazanmasını ve Milli Mücadele azmini teşvik ederek kamuoyu üzerinde etkili olmaya çalışır. Gerçekten de Türk Ordusu’nun İnönü başarısı üzerine Anadolu’nun her tarafında, Meclis’te bir bayram havası esmeye başlamış, vatan için gösteriler yapılmıştır. Bütün bu davranışlar halkın Ankara Hükümeti’ne ve ordusuna güvenmesine sebep olmuş Faik Ahmed Bey’in bu konudaki düşünceleri doğrultusunda hükümet, ordu ve halk arasındaki güven sağlanmıştır.

Bu arada Yunan yenilgisinin sebeplerine değinerek, Yunanlıların, ülkelerindeki rejim değişikliğinden kaynaklanan buhran nedeniyle savaş istemeyen bir milletin ordusuna arkasını dayandıklarını, böylece bir milli felaketle karşı karşıya kalmış olduklarını gözler önüne serer. Bu durumu özellikle İngilizlerin anlayıp, Türkler aleyhinde Yunanlılardan hizmet beklemelerinin ne kadar büyük bir hata olduğunu anlatmaya çalışır²³.

1-Sevr Antlaşması'nda Tadilat Meselesi

I. İnönü Muharebesi dış siyaseti büyük çapta etkiledi. Fakat ortada her zaman ki gibi, bilinen bir gerçek vardı. O da, Osmanlı Devleti ile mütareke yapanlar, birbirini tutmayan değişik görüşlerine rağmen, Türk Devleti’ni parçalamaya kararlı olduklarını gösteriyorlardı. Kendi aralarında daima bunu müzakere ediyor ve planlarının tatbiki için en kolay yolları arıyorlardı. Bunu açıkça dile getiren Faik Ahmed Bey, Türklerin I. İnönü muharebesindeki başarısının İtilâf Devletleri’ne büyük bir darbe indirerek bütün emellerini alt üst ettiğini, Yunan yenilgisinin zaten pamuk ipliğiyle tutan Avrupa barışını tehlikeye

²³ Faik Ahmed, “Yunanlıların Hezimetini”, **İstikbal**, 18 Kanun-i Sani 1337/1921, No:207, **Harb Tarihi Vesikaları Dergisi**, Sayı:55, Mart, 1966, Belge 1261.

düşürerek, İtilâf Devletleri arasında ciddi endişelere sebep olduğunu belirtir. Böylece, Türk'ün gücünü idrak etmeye başlayan İtilâf Devletleri'nin bu zamana kadar takip ede geldikleri politikalarda Türkiye lehine bazı değişiklikler görülür. Bu nedenle Avrupalı devletler, Türk engelinden siyâsi manevralarla kurtulmak için Sevr Antlaşması'nda bazı değişiklikler yapılmasının gerektiğine artık iyice kanaat getirmişlerdir²⁴.

Bilindiği gibi, Fransa, Venizelos'un düşüşünden bu yana, Yunanistan'dan uzaklaşarak, Sevr Antlaşması'nın gözden geçirilmesini ısrarla istemeye başlamıştı. 3 Aralık 1920'de Londra'da yapılan görüşmeler esnasında, Fransızlar, Türklerden bazı yerlerin alınmasını ve özellikle İzmir'in Yunanlılara verilmiş olmasını, barışın sağlanmasına imkan vermeyecek sebepler olarak ileri sürmüştü. Bu yüzden "İzmir'e otonomi verilmeli veya milletlerarası bir kontrol altına alınmalı" şeklindeki görüşlerle Türkleri tatmin edecek bir hal şekline varılması ileri sürülmüştü. Ancak, bundan telaşlanan İngilizler, Sevr Antlaşması'nda yapılması öngörülen değişikliğin daha sonraki tarihe ertelenmesini istemişler ve isteklerini de kabul ettirmişlerdi.

Faik Ahmed Bey, antlaşmada değişiklik yapılması fikirlerinin ortaya atılması konusunda, İtilâf Devletlerine güvenmemektedir., Çünkü, o İtilâf Devletleri'nin, Türkler hakkında besledikleri kötü emelleri hiçbir zaman unutmamaktadır. Onlar, Sevr Antlaşması ile Türk'ün istiklâline, hayat hakkına çizgi çekerek öteden beri her türlü rekabetlerine sahne ettikleri Osmanlı Devleti'ni parçalayarak, çeşitli isimler altında paylaşmakla gerçek yüzlerini ortaya koymuşlardı. İnönü yenigilisiyle bu düşünce ve emellerinden vazgeçeceklerine inanmak doğru değildi. Karşılaştıkları engeller karşısında ancak, deyiş deyiş onların maskeleri deyişebilirdi. Bilinen siyasetleri, olayların meydana getirdiği zaruretlere uygun şekilde devam edecekti. Faik Ahmed Bey'e göre esasında herşey açıktır. Yapılacak değişiklikte söz konusu edilen İzmir ve Trakya'nun Türklerle verilmesi sonucu deyiştirmeyecektir. Çünkü Sevr Antlaşması'nın yalnız bir maddesi bile Türkleri esarete düşürmeye kafidir. Silahı

²⁴ Faik Ahmed, "Tadilat Meselesi", **İstikbal**, 11 Kanun-i Sani 1337/1921, No.205.

elinden alınan, hükümeti yabancı işgali altında koyulan bir millet, nasıl olsa bir gün paylaşılacaktır. Bir İzmir, bir Trakya Türklere verilse de verilmese de fazla birşey ifade etmemektedir. İşte İ'tilâf Devletlerinin ısrarla ortaya attıkları tadilat meselesi arkasındaki gerçek hedef budur. Bu hedefi tespit eden Faik Ahmed Bey; Türklerin, İtilâf Devletleri'nin bu düşüncelerini onaylayacak kadar muhakemesiz olmadıklarını söyler. Zira Anadolu'daki mukavemet Türklerin en ufak teferruatına kadar Sevr Antlaşması'nın ne derece yıkıcı ve mahvedici bir mahiyette olduğunu gayet iyi anladıklarına işarettir. Bu yüzden Faik Ahmed Bey, İtilâf Devletleri'nin acz içine düşerek çareler aramaya başlamalarını "Türk Davâsı"nın zaferi olarak görmekte ve bundan mutluluk duymaktadır²⁵.

İngilizler ve Fransızlar olmak üzere Batı alemi, I.İnönü Muharebesi'nin Yunanlılar için bir hezimet olduğunu kabul edip Ankara Hükümeti'ni eskisine göre daha da dikkate almaya başladılar²⁶.

I.İnönü Zaferiyle Şark meselesinin zorla halledilemeyeceği, Sevr Antlaşması'nın uygulanmasını sağlayacak olan Yunanistan'ın bu vazifeyi, başaracak kuvvet ve kudrete sahip olmadığı anlaşıldıktan sonra, İtilâf Devletleri için doğuda yeni bir yolun denenmesinden başka çıkar yol kalmamıştı. Nitekim İtalyanlar ve Fransızlar bu fikri açıkça savunuyorlar ve antlaşmanın uygulanması için ısrarın bir manası olmadığını söylüyorlardı. Esasen Sevr Antlaşması Fransız ve İtalyanların arzularını, tatmin etmemişti. Türklerin gittikçe kuvvetlenmesi, antlaşmanın aleyhinde olan bu iki ülke için bir fırsat oldu ve bu fırsat, onların, Paris'teki görüşmelerde düşüncelerini kuvvetle müdafaa etmelerini sağladı²⁷.

"Şark meselesi"nin yeniden ele alınması için, İngiliz, Fransız ve İtalyanlar 20 Ocak 1921'de Paris'te bir araya geldiler. Toplantı sonunda, İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon'un teklifi üzerine, "Şark Meselesi"nin yeniden görüşülmesi için Türk ve Yunan murahhaslarının da katılımıyla Londra'da bir konferans

²⁵ Faik Ahmed, "Yunan Mağlubiyatının Tesirâtı", *İstikbâl*, 24 Kanun-u Sani 1337/1920, No.209.

²⁶ Nuri KÖSTÜKLÜ, *Birinci İnönü Muharebesi ve Siyasi Sonuçları Üzerine Bazı Düşünceler*, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, VII/21, 1991, s.603-607.

²⁷ *Türk İstiklal Harbi, II (Batı Cephesi)*, 4.Kısım, Kütahya ve Eskişehir Muharebeleri, s.259-271.

yapılmasına karar verildi. Kendileri için iyi olmayan şartlar karşısında böyle bir kararın alınması İngilizlerin, Fransız ve İtalyanların görüşlerine hak verdiklerini, doğuda barışın tesisi için gereken fedakârlıklara katlanmak mecburiyetini hissetmeye başladıklarını göstermektedir. Faik Ahmed Bey'e göre; asıl önemli olan nokta budur. Bir zamanlar Avam Kamarası'nda Türklerin Şarkta serbest bırakılmayacağından, Türk hükümetinin İtilâf toplarının tehdidi altında bulundurulacağından bahseden, Lloyd George'nin bir gün gelip de, Türk murahhaslarıyla karşı karşıya geçerek Sevr muahedesi üzerinde pazarlığa yanaşmak isteyeceğini kim düşünürdü. Faik Ahmed Bey için burada önemli olan böyle bir kararın alınmasıdır. Yoksa Londra Konferansı sonucunda Türkleri tamamen tatmin edecek ve İtilâf Devletleriyle müzakereye girişebilecek mahiyette bir kararın alınamayacağı bellidir. Zira, Sevr Antlaşması ortada oldukça İtilâf Devletleri'nin müzakereye yanaşmalarının, bu yoldaki tekliflere rağbet etmelerinin anlamı yoktur²⁸.

İtilâf Devletleri'nin özellikle İngilizlerin tutumunun değişmesi Faik Ahmed Bey'i daha da cesaretlendirmiştir. Başından beri Sevr kararlarını kabul etmeyen Faik Ahmed Bey, iddiasında ıleri giderek; antlaşmanın geçersizliğini tekrarlar ve olmayan bir antlaşmanın tadilinin de söz konusu edilemeyeceğini belirtir ve şöyle der: "Biz evvel ve ahır söylediğimiz ve resmi lisanlarla ilan eylediğimiz vechile (suretle) Sevr Muahedesini tanımıyoruz. Nazarımızda böyle bir muahede yoktur. Onu, kalbinde derin bir istiklâl aşkı taşıyan Türk'ün çelik bilekleri yırtmış, parçalamıştır. Artık Sevr cinayethâmesi üzerinde pazarlık icrasına hiçbir suretle girişemeyiz. Eğer müttefikler şarkta hakiki bir sulh tesisi arzu ve emelinde iseler bu arzularını riyadan, hileden ari bir suretde izhar (gösterme) eylemeleri ve Sevr paçavrasından artık bahsetmeyecek yeniden Anadolu ile sulh müzakeresine girişmeleri iktiza eder (gerekir). Yoksa Sevr muahedesinin tadilinden (değişiklik), tadil esaslarını kararlaştırmak için yeni bir konferans akdinden bahseylemeleri ve bizi de bu konferansa davet etmek istemeleri temin-i maksad (amacı gerçekleştirmek) edemez. Türkleri tatmin eyleyemez" diyerek Sevr Antlaşması

²⁸ Faik Ahmed, "Müttefiklerin Kararı", *İstikbâl*, 31 Kanun-ı Sani 1337/1921, No:213.

üzerindeki ufak tefek değişiklerin kabul edilemeyeceğini dile getirir ve bu konuda Avrupa'ya meydan okur²⁹.

2) İtilâf Devletleri'nin Türkiye'yi Londra Konferansı'na Davet Ediři ve BMM'nin Tavrı

Türk kuvvetlerinin I. İnönü Muharebesi'nde elde ettikleri başarı üzerine toplanması öngörülen Londra Konferansı'na Osmanlı Heyeti'nin yanısıra Ankara'dan da temsilcilerin katılması istenmiştir. Bu istek Tefvik Paşa tarafından Ankara-İstanbul telgraf hattıyla Mustafa Kemal Paşa'ya bildirilmiştir³⁰.

Faik Ahmed Bey, bundan önceki makalelerinde Türklerin her ne şekilde olursa olsun milli haklarının tanınması için Sevr Antlaşması'nın tamamen ortadan kaldırılmasının gereğini kamuoyunun tercümanı olarak açık bir şekilde izah etmişti. Anadolu Ajansından edindiği bilgilere dayanarak, 4 Şubat 1921 günlü makalesinde kendisiyle aynı görüşlere sahip olan TBMM Hükümeti'nin³¹, Osmanlı Heyeti yarında katılması teklifi karşısındaki görüşlerine yer vererek TBMM'nin tavrını ortaya koyar. Buna göre; TBMM iki kesin ve önemli nokta üzerinde durarak görüşlerini belirtmiştir. İleri sürülen iki noktadan birincisi, milletin mukadderatı hakkında söz söylemeye yetkili olan yegâne meşru hakim kuvvet ve siyasi gücün BMM olması ve İstanbul Hükümeti'nin hukuki varlığı bulunmaması nedeniyle, İtilâf Devletleri'nin doğrudan doğruya TBMM

29 Faik Ahmed, "Müttefiklerin Kararı", **İstikbâl**, 31 Kanun-ı Sani 1337/1921, No.213; Faik Ahmed, "Yeni Konferans ve Türkler", **İstikbâl**, 1 Şubat 1337/1921, No.214.

30 Ali Fuat TÜRKGELE, **Moudros ve Mudanya Mütarekelerinin Tarihi**, Ankara, 1948, s.136-137.

31 Sadrazam Tefvik Paşa'nın Türkiye'nin Londra Konferansı'na davet edildiğini bildiren iki telgrafına karşı Mustafa Kemal Paşa bini özel, öteki resmi olmak üzere iki telgrafla cevap vermiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi adına yazdığı resmi telgrafta; İstanbul'da meşru ve hukuki herhangi bir heyet bulunmadığını, Türkiye'nin kaderi üzerinde söz söyleyebilecek tek meşru ve müstakil kuvvetin BMM Meclisi olduğunu, dolayısıyla İtilâf Devletlerine ancak Ankara Hükümeti'nin muhatap olabileceğini belirtiyor ve şöyle diyordu:

"Heyetinize düşen vatani ve vicdani vazife, millet ve memleket namuna meşru muhatap hükümetin Ankara'da olduğunu kabul ve ilân etmektedir." Bkz Kemal ATATÜRK, **Nutuk**, Ankara, 1991, s.380; Sebahattin SELEK, **Anadolu İhtilâli, II**, İstanbul, 1987, s.530;

hükümetini kendisine muhatap yapması ve İstanbul'un da bu esası kabul ve ilân etmesidir.

Faik Ahmed Bey, TBMM hükümetinin çok esaslı ve hukuki bir görüşe dayandırdığı bu noktayı son derece mantıklı ve uygun bulmaktadır. Zira İstanbul'da oturan ve kendilerine hükümet adı veren heyetin³², kanun ve meşru esaslar dahilinde hiçbir mevkiyi yoktur. Hakimiyet-i Millîye esasını kabul eden ülkelerde siyasi iktidar ve kuvvet milletin elindedir. İstanbul'daki heyetler ise, Türk milletini temsil etmekten çok uzaktır. Oysa Ankara'da millet adına hareket etmeye yetkili ve bu yetki ile hükümeti kuran bir parlamento mevcuttur. O halde İstanbul'un bir hükümet sıfat ve haysiyetiyle İtilâf Devletleri'ne muhatap olması doğru değildir. Bu durum, İtilâf Devletleri'nin yararına olur, Türklere de zarar verir.

İtilâf Devletleri'nin Londra Konferansı'na hem İstanbul Hükümeti'ni hem de BMM hükümetini çağırması üzerine Faik Ahmed Bey, siyasi bir tesbitte bulunur ve İtilâf Devletleri'nin öncelikle ülke içerisinde ikilik çıkarmak, diğer taraftan da İstanbul'da tehdit ve baskıları altında kendilerine muhatap olacak bir hükümetin menfaatlerine uygun kararlar almasını sağlamak gayesini güttüklerini düşünür. Anadolu'daki hükümetin bu daveti kabul etmesi halinde, İstanbul Hükümeti tayin edilecek murahhasların millet adına söz söylemelerini kabul ediyor demektir. Oysa, ortada İstanbul Hükümeti'nin millet adına yasal olarak söz söyleme yetkisinin olmadığı iddia edilip, duruyor. Bu iddiaya fiilen karşı çıkamayan bir hükümetin murahhas göndermesi ne alenen, ne hukuken ne de memleket ve milletin menfaatleri açısından akıllara sığmayan bir şeydir.

Faik Ahmed Bey'in, Milli Mücadele'nin başından beri birlik ve beraberliğin önemi üzerinde durulduğunu biliyoruz. Londra Konferansı öncesinde de ayın duygularla hareket ederek, İstanbul'a çağrıda bulunur ve Anadolu hareketine

32 Bu tarihe kadar İstanbul'daki hükümetlerden "İstanbul Hükümeti" diye bahseden, Faik Ahmed Bey'in bundan sonra "heyet" kelimesini kullanması, onun, İstanbul'daki bir hükümetin varlığını kabul etmediğinin açıkça göstergesidir. Faik Ahmed Bey'in böylece Yeni Türk Devleti'ni İstanbul'a kabul ettirmek ve İstanbul'u Ankara'ya bağlama düşüncesini kamuoyuna empoze etmek çabası içine girdiği açıkça anlaşılmaktadır.

katılarak BMM'ni tanınmasını ister. "Anadolu ve davasını dinletmeğe muvaffak olan ve nihayet o davanın kati muvaffakiyetini istihsal edecek (meydana getirme) azim ve sebata (dayanıklılık) kudret ve kuvvete haiz (sahip) olduğunu gösteren millete iltihaktır (katılmak)"³³. düşüncesini telkin etmeye çalışır. Bunu Ankara Hükümeti'nin de savunduğunu ayrıca açıklar.

Faik Ahmed Bey'in TBMM'ni destekleyici yazısında Ankara hükümetinin üzerinde durduğu asıl ikinci noktaya yer verir ki; o da "hukuk-i milliyenin tanınması ve tasdikidir. BMM hükümetinin Tevfik Paşa'ya verdiği cevapların içeriği; milli hakların kabul ve teslimi halinde teklif edilen müzakerenin kabul edilmesidir. Aksi takdirde ufak tefek değişikliklerin yapılmasını ön gören bir müzakere teklifi kabul edilmeyecektir. Böylece Ankara hükümeti Sevr Antlaşması'nun hiçbir surette mevzu-ı bahs (söz konusu) edilmemesini çok haklı ve doğru olarak ortaya koymuştur. Faik Ahmed Bey'in çok defa tekrar ettiği gibi, Ankara hükümeti doğrudan doğruya davet edilse dahi Sevr Antlaşması var oldukça, herhangi bir müzakerenin arzu edilen neticeyi vermesine bel bağlamak elbette ki mümkün değildir"³⁴.

Mustafa Kemal Paşa ile Tevfik Paşa arasında Londra Konferansı'na katılma konusundaki yazışmalarda ne İstanbul'un, ne de Ankara'nun inandıklarından herhangi bir fedakârlık yapma niyetinde olmadıkları anlaşılmıştır³⁵. Yine o günlerde, Ankara'da tutuklu gibi bulunan Ahmed İzzet Paşa'nun İstanbul'a gönderilen ve Ankara'yi destekler gibi görünen telgrafı ile İcra Vekilleri Heyeti

33 Faik Ahmet Bey, bundan sonraki makalesinde konu üzerinde tekrar durmak gereğini hissederek, Ferit Paşa hükümetinin hatalı siyasetini bir kez daha gözler önüne serdikten sonra milli davanın zaferine doğru açılan yeni durum karşısında Tevfik Paşa'nın düşmana karşı milletin yılmak bilmeyen azim ve metanetle karşı koyan Türk'ün sesine kulak vermesini, bunu yapamayanların ne kadar yanıldıklarını ve yanılacaklarını anlatmaya çalışmış ve Anadolu'nun tuttuğu yolun hak yolu ve en şerefli olduğu buna katılmalarını tavsiye ederken "Artık vazifeniz Anadolu'ya iltihak olmalıdır" der. Faik Ahmed, "Milletin Sesi", **İstikbal**, 6 Şubat 1337/1921, No.218.

34 Faik Ahmed, "Anadolu'nun Nokta-i Nazan", **İstikbâl**, 4 Şubat 1337/1921, No:217.

35 Mustafa Kemal Paşa, Ankara Hükümeti ile İstanbul Hükümeti'nin uyuşmazlığından şöyle bahsetmektedir. "Hülâsa muhterem Efendiler, görülüyor ki, Tevfik Paşa ve arkadaşlarıyla esasında, fikirde, telâkkide anlaşmak mümkün olamıyordu. Kemal ATATÜRK, **Nutuk**, s.358.

Reisi Fevzi Paşa'nın İstanbul'a gönderdikleri TBMM hükümeti tarafından seçilen heyetin bütün Türkiye'nin menfaatlerini temsil edecek yegâne heyet olduğunu bildiren yazısı da iki tarafın uzlaşmasını sağlayamamıştı.

Ancak Ankara Hükümeti, İstanbul Hükümeti'nin davetine uymakla beraber, müttefikler tarafından çağrıldıkları takdirde konferansa katılmayı kararlaştırmış ve bir de heyet seçmişti. Dışişleri Bakanı Bekir Sami Bey'in başkanlığında bulunan bu heyet³⁶ 6 Şubat'ta, Ankara'dan Antalya'ya hareket etmiş ve oradan da bir İtalyan savaş gemisine binerek, Roma'ya gitmiştir. Roma'da, İtalyan Dışişleri Bakanı ile görüşen Bekir Sami Bey, Londra Konferansı'na İstanbul hükümetinin aracılığı ile davet edilmiş bulduklarını, halbuki Anadolu'yu temsil edecek heyetin sadece kendileri olduklarını, eğer Konferansta Türkiye meseleleri konuşulacaksa, o takdirde kendilerinin doğrudan doğruya çağrılmaları gerektiğini söylemiş ve bir de nota vermiştir. Bu nota, İtalyanlar tarafından ilgililere duyurulduktan sonradır ki, İngiltere başbakanı Lloyd George, Ankara'yı konferansa çağırmıştır.

Ankara ve İstanbul'dan giden heyetlerin gayesi üzerinde duran Faik Ahmed Bey, Bekir Sami Bey ve heyetin Londra Konferansı'nda Anadolu davasının, bütün dünyaya kesin ve açık bir şekilde bir kez daha duyurulma fırsatını değerlendireceğini, İstanbul heyetinin ise; Sevr Antlaşması'nda yapılacak en ufak değişikliği bir nimet olarak göreceğini yazar ve düşüncelerindeki haklılığı ispatlamak için İstanbul'dakilerin, TBMM'nin kendilerine katılma teklifine kulaklarını tıkadıklarını ve böylece yukarıdaki bahsi geçen gayeye hizmet edeceklerinin anlaşıldığını söyler³⁷.

36 Heyette bulunanlar Yunus Nadi, Trabzon Mebusu Hüsrev, Adana Mebusu Zekâi Beyler. Müşavirler: Sabık Saruhan Mebusu Tevfik, Niyazi ve Hariciye Müsteşarı Münir Beyler, Delege Heyeti: İzmir Mebusu Mahmud Esat, Karesi Mebusu Vehbi, İzmit Mebusu Sırrı, Erzurum Mebusu Necati Beyler. Bu heyet İtalya yoluyla gitmiş ve İtilâf Devletleri'nce resmen davet olmuşlardır. Bkz. K.KARABEKİR, **İstiklâl Harbimiz**, s.877; **TBMM ZC**, I/VIII, Ankara, 1945, s.21-32.

37 Faik Ahmed, "Murahhaslarımızın Hareketi", **İstikbâl**, 8 Şubat 1337/1921, No.220.

Faik Ahmet Bey'in İstanbul Hükümeti'nin bu düşüncesini destekleyen tesbiti, Peyam-ı Sabah'ın yazarı Ali Kemal'de görülmektedir. Ali Kemal'e göre her türlü barış müzakeresi bir şanstır. Bkz. Osman ÖZSOY, **Gazetecinin İnfazı**, İstanbul, 1997, s.207.

3-Londra Konferansı

Türk Heyeti, Londra Konferansı'na ancak 22 Şubat 1921 günü yetişebildiği için, 23 Şubat 1921'de Yunanlıların dahil olmadığı Konferans Türk Heyeti'ni dinlemek üzere toplandı. Fakat bu arada sürpriz bir gelişme oldu ve Osmanlı Sadrazamı Tefvik Paşa, söz sırası kendisine geldiğinde Konferansa katılan bütün delegeleri şaşkınlığa sevkeden "söz asıl milletvekillerine aittir. Binaenaleyh Anadolu Heyeti'ne söz verilmesini teklif ve rica ederim" sözleri üzerine BMM temsilcisi Bekir Sami Bey, Türk milletinin isteklerini dile getiren güzel bir konuşma yaptı. Sadrazam Tefvik Paşa'nın daha sonraki günlerde rahatsızlanması üzerine, birkaç gün iştirak edemediği toplantıda, onun yerine görüşmeleri İstanbul Hükümeti'nin ikinci delegesi, Mustafa Reşid Bey, yürüttü ve o da Bekir Sami Bey'in tüm konuşmalarına katıldığını ve onunla aynı fikirde olduğunu söyledi.

Londra'da meydana gelen ve Türk milletini yürekten sevindiren bu olumlu gelişme üzerine Faik Ahmed Bey kaleme sarılır ve Tefvik Paşa'nın "millet davasına" hürmet etmesini büyük bir vatanperverlik olarak nitelendirir³⁸. Faik Ahmed Bey'e göre; bu iki bakımdan çok önemli bir davranıştı. Birincisi; İstanbul Hükümeti'nin başkanı böylece Ankara'yı resmen tanımış ve temsil ettiği hükümetin Türkiye hakkında söz sahibi olmadığını açıkça itiraf etmişti. Hem de, Türkiye'yi bölüşmek isteyen İtilâf Devletleri temsilcilerinin önünde.... İkincisi, Türk milli hareketi karşısında anlaşmaya meyilli olan devletlerin (Fransa ve İtalya) bütün tereddütleri silinmişti. Lloyd George'un inançları hiç sarsılmamış bile olsa, başta Lord Curzon olmak üzere, Konferansta hazır bulunan diğer İngilizler, muhatap oldukları hükümetin Ankara'daki Büyük Millet Meclisi Hükümeti olduğunu anlamış ve o şekilde delegeleri dinlemişlerdi.

³⁸ Sebahattin Selek'de Tefvik Paşa'nın bu davranışı tahlil eder ve onun vatanseverlik duygularından yoksun olmadığını, fakat saltanat ve hilafete bağlı bir Osmanlı vatanseveri olarak Londra'ya gitmeden de yapamadığını yazarken, Tefvik Paşa'nın Mustafa Kemal Paşa'ya karşı sonuna kadar direndikten sonra, telifçi bir yol bulduğu inancıyla Londra'ya gitmiş olacağı tahmininde bulunur. Bkz. Sebahattin SELEK, **Anadolu İhtilâli**, II, s.572.

Tevfik Paşa'nun Konferansta söz hakkını BMM'nin temsilcilerine tanınması milli hareket yararına güzel bir jestti. Bu olay, her zaman birlik ve beraberlikten yana olan Faik Ahmed Bey'i son derece sevindirmiş, bunu TBMM'nin başarısı olarak görmüş ve bu büyük muvaffakiyetten dolayı Anadolu Türkünü tebrik etmiştir. Londra Konferansı'nı milletin, üzerine titredığı, varıyla yoğunla zafer ve galibiyeti için uğraştığı "büyük davanın diploması sahasında kazandığı muvaffakiyet" olarak gören Faik Ahmed Bey, Türk delegelerinin millet davasını en iyi şekilde savunduklarını³⁹ dile getirerek; "Konferansta bütün bir millet namına metalib-i muhakamızı izah ederek, murahhaslarını, ölmek istemeyen öldürülmesine de imkân olmadığı anlaşılan azimkâr Türk milletinin salahiyetdar ve hakiki mümessilleri sıfatıyla dinlendirerek mevcudiyet-i hukukiyye ve siyasiyesini, millete isnad eden kudret ve hakimiyetini düşmanlarına tanıtmış ve tasdik ettirmişe muvaffak olmuştur." der ve Türk delegelerini de ayrıca kutlamayı ihmal etmez.

Faik Ahmed Bey, Konferansa ait gelişmeleri büyük bir titizlik içerisinde takip ettiği süre içinde Türk milli haklarının dile getirilmesinde konferansın büyük bir fırsat olduğu ve bunun en iyi şekilde değerlendirilmesi gereği üzerinde durmuştur. Delegelerin "Türk davasını" en iyi şekilde açıklayıp savunması sonucu Faik Ahmed Bey'in düşüncesi gerçekleşmiş ve onu batılı devletlere karşı daha cüretkâr kılmıştır. Ele aldığı makalesinde Anadolu'daki hareketin küçümsenecek⁴⁰ bir hareket olmadığını, TBMM'nin varlığını kabul etmelerinin artık zaruri olduğunu kesin bir dille şöyle anlatır:

³⁹ Fransız basını Londra Konferansından söz ederken Bekir Sami Bey'in başkanlığında İstanbul delegelerinin yanında yer alan beş Kemalist için Anadolu'nun güçlü ırkı derken, Bekir Sami Bey'in açık ve yüksek sesle konuştuğunu, büyük bir ciddiyetle milliyet prensibi ve insan haklarının şerefinden söz ettiğini, mütteliklerin ilân ettikleri prensiplerin Sevr Antlaşması'nda ihlâl edildiğini savunduğunu yazmaktadır. Yahya AKYÜZ, **Türk Kurtuluş Savaşı ve Fransız Kamuoyu**, s.248.

⁴⁰ Faik Ahmet Bey; Cenevre'de toplanan ilk Cemiyet-i Akvam meclisinde geçen görüşmeler esnasında devletlerin "Anadolu Hükümeti nezdinde Ermenistan'ı kurtarmak teşebbüsünde bulunması teklif edildiğinde, İngiliz delegelerinin "asi bir general ile müzakereye girişmenin tarihte emsali olmadığını" ileri sürdüklerini ve batılı devlet adamlarıyla, matbuatının Türkiye'de İstanbul hükümetinden başka meşru bir

"Anadolu işte bugün, bu fikir ve kanaattakilerin karşısına mevcudiyetini, mevcudiyet-i siyasiyesini (siyasi varlığını) tanıtarak çıkıyor ve salâhiyattar murahasları vasıtasıyla Türk'ün aktığı pek asil ve temiz kanlarla, hakkını ve kuvvetini düşmanlarına tanıtmaya muvaffak olan bu büyük ve o ulvi azm milletin amal (işler) ve metalib-i meşruasını (kanuna uygun, talep edilen) beynelmilel bir mü'temer-i resmi de (resmi kongre) izah ediyor, anlatıyor. Anadolu bu parlak muvaffakiyeti ile ne kadar çok iftihar etse yeridir. Davasının galebe ve muzafferiyetine doğru açtığı yolun en müşkül bir geçidinden sonra bu iftihar Anadolu'nun hakkıdır"⁴¹.

Faik Ahmed Bey, Londra Konferansı'ndan ümitli değildir. Konferans'tan olumlu bir sonuç alınıp alınamayacağına dair görüşlerini daha önce açıklamıştır. Herşeyden önce İngilizlere hiçbir şekilde güveni yoktur. Bu Konferans hilekâr siyâsetleriyle İngilizlerin hedeflerine varmak için tertip ettikleri bir oyundur⁴². Onlar, her ne pahaya olursa olsun Sevr Antlaşması ile parçalamak istedikleri Türkiye'nin canlanmaması, şarkta müstakil bir devlet olarak bırakılmaması için ellerinden geleni yapmayı ve bu gayeye ulaşabilmek için her vasıtaya müracaat etmeyi siyasi hedef haline getirmişlerdir. Adı geçen antlaşmanın, Türkler tarafından kabul edilebilecek hale getirilmesini Şark siyasetlerine uygun bulan diğer mütteliklerin, İngiliz çemberinden kurtulmaları ise mümkün değildir. Bu durumda Londra Konferansı'nda en büyük rolü İngilizlerin oynayacağına şüphe yoktur. O halde bu konferanslar birşey beklemenin anlamı yoktur. İngilizlerin

mevcudiyet-i siyasiye olmadığı fikrini dillerinden düşürmediklerinden" bahseder. Bkz. Faik Ahmed, "Konferans'tan İlk Haber", **İstikbal**, 27 Şubat 1337/1921, No.236.

⁴¹ Faik Ahmed, "Konferans'tan İlk Haber", **İstikbal**, 27 Şubat 1337/1921, No.236.

⁴² Bu görüş Eski Yunanistan Başbakanı Venizelos'da da mevcuttur. Venizelos, Londra Konferansı'nı İngiltere ile Yunanistan'ın Mustafa Kemal Paşa'ya kurdukları bir tuzak olarak görüyordu. Fakat, Mustafa Kemal Paşa'nın böyle bir komployu sezmeyeceğini sanması, Venizelos'un ancak ahmaklığını göstermektedir. Çünkü, Mustafa Kemal Paşa TBMM'nin 12 Şubat 1921 günlü oturumunda, Muş Milletvekili Ahmet Hamdi Bey'in Londra Konferansı ile ilgili bir sorusuna, bu konferansa büyük umut bağlamadığını söyledikten sonra şöyle devam etmiştir. "İngiltere'nin iyi niyetinden emin değilim, bize oyun etmek istiyor. İngilizler, sırf Rusları kendileriyle bir ittifak imzalamaya zorlamak amacıyla bizi Londra'ya çağırılmış bulunuyorlar." Bkz. **TBMM GCZ**, I, Ankara, 1985, s.414.

Londra Konferansı'nda Şark sulhunu sağlayacak kararları almayacağından emin olan Faik Ahmed Bey için önemli olan; Türk milli mücadelesinin sebep ve gayesinin, Şark sulhunun hangi esaslar dahilinde oluşacağını bütün dünyaya bir kere daha duyurulmasıdır.

Faik Ahmed Bey bu yüzden konferansın olumsuz sonuçlanacağından endişelenmemektedir. Çünkü O, İngilizleri Anadolu Hükümeti ile müzakereye mecbur eden Türk'ün azminden ve ilerleyen zaman içinde onların büsbütün dava önünde eğileceklerinden emindir ve bu nedenle konferans sonucundaki kararları soğukkanlılıkla karşılayacaktır⁴³.

Yunan zihniyetini ve İngiliz oyunlarını iyi bilen Faik Ahmed Bey, İtilâf Devletleri'nin Sevr Anlaşması metnini yumuşatmaya ve kabul edilebilir bir çerçeve kazandırmaya karar vermelerinden itibaren, toplanacak konferanstan Türkler lehine bir karar çıkmayacağını yazarak milletin boşuna ümitlenmesine engel olmaya çalışmıştır. Nitekim görüşmelerin devam ettiği günlerde alınan haberler, Faik Ahmed Bey'in düşüncelerini doğruluyordu. Bu arada Faik Ahmed Bey'i endişelendiren çok önemli bir nokta vardı. O da ülke içinde bazı çevrelerce Londra Konferansı bir şans olarak görülüp, ne olursa olsun bu barışın kabul edilmesini savunanların, barışın yapılmaması halinde, hücumla geçmeleriyle beraber birde bu olumsuz kararların kabul edilmesine karşı çıkanların olmasıydı. Her iki halde de başta Mustafa Kemal Paşa olmak üzere, milli mücadeleyi yürütenler, memleket, kamuoyu ve BMM önünde suçlu duruma düşebilirdi. Bu yüzden hemen kaleme sarılan Faik Ahmed Bey, konferanstan bir sonuç alınmamasının sebeplerini açıklamak üzere çıkan kararları irdeleyerek bir bir üzerinde durur hem konferansın şartları hakkında bilgi verir, hem de kamuoyunda meydana gelen yanlış düşüncelerin önüne geçmeye çalışır.

Görüşmelerde İtilâf Devletleri'nin Trakya ve İzmir'de Türk ve Rum nüfusunun tesbiti için uluslararası bir araştırma komisyonu kurulmasının teklif edildiğini yazan Faik Ahmed Bey, böyle bir teklifin kabul edilmesinin mümkün

⁴³ Faik Ahmed, "Londra Konferansı'ndan Ne Bekleyebiliriz", *İstikbâl*, 10 Şubat 1337, No:222; Faik Ahmed, "Konferansın İçtimai", *İstikbâl*, 22 Şubat 1337/1921, No:232.

olmadığını belirterek, İzmir ve Trakya'da o güne kadar Yunanlıların masum İslâm ve Türk ahaliye uyguladığı yok etme siyaseti sonunda İzmir ve Trakya'dan arkası gelmeyen muhacir akınuna sebep olduğunu, oralarda Yunan asker ve sivil idaresinin hakim olması halinde komisyonun faaliyet göstermesinin mümkün olamayacağını ve işgal altında olan yerlerde ahalinin oyuna başvurulmasında tarafsız kalınamayacağını izah ederek, teklifin reddedilmesinin nedenini açıklar⁴⁴.

Yine komisyonun sunduğu Kürdistan meselesine şiddetle karşı çıkan Faik Ahmed Bey'e göre; "Anadolu'da bir Kürtlük mesele ve davası yoktur. Anadolu'nun davası, bütün Anadolu'da ve Türklük camiası altında yaşayan müslümanların davasıdır. Bu itibarla, hükmü kalmayan Sevr Muahedesinin, Kürdistan'a ait kısmı üzerinde durulmaya gerek ve ihtiyaç yoktur. Kürdistan'ın idâresi, tamamen Türklerle Kürtleri ilgilendiren bir aile meselesidir. Bu nedenle İtilâf Devletleri'nin bu aile arasına girmeye ne bir hakkı, ne de bir yetkisi olamaz. Buna yetkili sadece BMM'dir."

Ermenistan meselesine ait kararı inceleyen Faik Ahmed Bey, Ermenilerle imzalanan Gümrü Antlaşması gereğince, doğu sınırlarının milliyet prensiplerine uygun olarak tesbit edildiğini, İtilâf Devletleri ile Türkler arasında Ermenistan ve sınırlarına dair görüşülecek, konuşulacak hiçbir mesele ve anlaşmazlığın olmadığını, pazarlık münakaşasına girilemeyeceğini kesin bir dille anlatır. Böylece tereddüte düşenlere cevap vermekten çekinmez.

Faik Ahmed Bey'de, Misâk-ı Millî'de gösterilmiş hudutlar içerisinde bir barış yapmak arzusu son derece büyüktür. Barışın taraftarıdır. Ancak bu taraftarlık, Türklerin tatmin edilmesi halinde gerçekleşecek bir barış taraftarlığıdır. Bunu özellikle bu makalesinde tekrar dile getirerek; "Şunu bilmek lâzım gelir ki, biz ne İzmir ne Trakya için mücadele etmiyoruz. Biz Türk mevcudiyeti için, Türk varlığını kurtarmak için mücadele ediyor ve uğraşıyoruz. O varlık ise ancak, İzmir'i de, Trakya'yı da, İstanbul'u da ihtiva eden

⁴⁴ Faik Ahmed, "Konferansta İzmir ve Trakya Meselesi", İstikbal, 7 Mart 1337/1921, No.243. Yunanlılar da sonuçtan emin olmadıkları için tahkik komisyonu teklifini reddetmişlerdi. Faik Ahmed, "Hudud Mesâli", **İstikbâl**, 9 Mart 1337/1921, No.245.

milli hududlar içinde tam bir istiklâl hakkına malikiyyetle temin edilmiş olur" der ve hem Batılı devletlere hem de Türk milletine gerekli mesajı verir⁴⁵.

Londra Konferansı kararlarının BMM tarafından kabul edilmemesini bu şekilde haklı gerekçelere bağlayan Faik Ahmed Bey, Londra'da bulunan delegelere karşılarındaki düşmanın ne derece hilekâr olduklarını bir kez daha hatırlattıktan sonra, İngilizlerin ortaya attıkları sulh oyunundan "Türk haklarından kesinlikle vazgeçmeyeceklerini, onların yapacakları kesin bir dille anlatıp, biran evvel kurtulmaları önerisinde bulunur. Türklerin küçük bir değişiklikten tatmin olmayacaklarını belirterek delegeleri uyarır⁴⁶.

Londra Konferansı'nda Türklere sunulan teklifleri "tam bağımsızlık" fikriyle bağdaştıramayan Faik Ahmed Bey, alınan kararlara kesin bir dille karşı çıkmış ve hem Londra'daki delegeleri uyarılmış, hem de Türk halkını konferanstan beklenen sonuca ulaşılamayacağı konusunda hazırlamıştır. Esasında gelişmelerden son derece memnundur. Bir kere en çok üzerinde durduğu konu olan, Türk milletinin haklarının, milletler önünde savunulması meselesi gerçekleşmiş, Türk davası açık ve kesin bir şekilde dünyaya açıklanmış, ufak tefek tadillerle Türk'ün davasından vazgeçmeyeceği zihinlere yerleştirilmiştir.

İkincisi, Londra Konferansı, düşmanların Türk davası karşısında nihayet tutumlarını değiştirmek zorunda kaldıklarını hissederek, geriye doğru attıkları ilk adım olmuştur. Bu adım, Türk adına büyük bir zaferdir. Çünkü İtilâf Devletleri, Anadolu Hükümetini tanımış ve Türkleri, bundan sonraki mücadelesinde eskisinden daha güçlü ve diri bir varlık olarak tanımağa, kendileri için hakikaten tehlikeli bir varlık olarak görmeğe mecbur olmuş, kuru lafla geçinir ve elde edilebilir bir millet olmadıklarını öğrenmişlerdir.

Faik Ahmed Bey'in Londra Konferansı'ndan memnun olduğu bir diğer nokta ise Yunan zihniyetinin bir kez daha ortaya çıkması ve gözler önüne serilmesidir. Yunanlılar, şimdiye kadar, propaganda kuvvetiyle, Avrupa'da pek çok taraftar kazanmış, kendilerini Şarkın sükûnunu sağlayabilecek bir

45 Faik Ahmed, "Hudud Mesâli", *İstikbâl*, 9 Mart 1337/1921, No.245.

46 Faik Ahmed, "Sevrin Mahiyeti", *İstikbâl*, 10 Mart 1337/1921, No.246.

mevcudiyet olarak Avrupa'ya tanıtılmışlar, Avrupa'nın Türklere karşı garezkâr (kötü niyetli) hislerini tahrik edip durmuşlar, Avrupa diplomatlarının gözlerini efsunlamışlardı. Hıristiyanlık taassubunun ruhuna nüfuz etmek için, Hıristiyan unsurlarını Türklerin boyunduruğundan kurtarmak gerekçesiyle Rumların ekseriyette buldukları yerleri işgal ettiklerini söylemişlerdi. İtilâf Devletleri de bu sözlere can ve gönülden inanmışlardı. Fakat Yunanlıların bu atıp tutmalarındaki isabetsizlik çok geçmeden ortaya çıkmış ve İtilâf Devletleri bel bağladığı ümitler sönmüştür. Yunanlılardan bekleyecekleri hiçbir şeyin kalmadığını anlayan İtilâf Devletleri, Türk davasının dinlenmesine yol açan Londra Konferansı'nı düzenlemek zorunda kalmışlardır. Konferans'tan çıkan en önemli neticelerden birisi de budur. Yunan zihniyetinin bütün dünyaca anlaşılmasıdır⁴⁷.

Faik Ahmed Bey; "Gerçi bu konferans kârımız için toplanmamış idi. Fakat düşmanların zararımıza olmak üzere bekledikleri neticeyi de vermekten uzak kalmıştır. Londra içtimai bazı kârlarımıza da badi (sebeup) olmamış değildir" ifadesinden hareketle konferansın sağladığı kazançları yukarıdaki şekilde sıralarken, en çok üzerinde durduğu bir başka nokta daha vardır ki, o da Avrupa'da yerleşen Türk'ün, her zaman düşmanca hislerle dolu olması kanaatinin, yanlışlığının anlaşılmasıdır. Fütühatçılıkla lekelenen bu kanaat, Faik Ahmed Bey'i son derece üzmemekte ve kızdırmaktadır. Ne yazık ki, o günlerde Türk kamuoyunun bazı kesimlerinde de bu fikir çeşitli yayınlar vasıtasıyla kökleştirilmeye çalışılıyor. Propaganda aleti ediliyordu. Onun bu sıkıntısını İstanbul'da Milli Mücadele aleyhine yayın yapan gazetecileri hedef olarak öfkeyle söylediği; "Avrupa'da hasıl olan bu kanaat İstanbul'daki bir kısım

47 Yunan delegeleri konferansta hayli telaşlı ve endişelidirler. Sevr Muahedesinin Yunanistan aleyhine tadiline engel olmak için her zamanki pervazısca hareketleriyle Anadolu'yu teskin için kendilerine itimat edilmesini istemişler, şarlatanlıkla propagandalarının izlerinden kuvvet olarak emellerinden, haklarından bahsedip, iddialarını isbat için düzme birçok vesikalar göstermektedir. İzmir ve Trakya üzerinde iddia ettikleri hakları, Türk heyetinin hakiki vesikaları karşısında kıymetini kaybetmiş ve İtilâfçılar işi tahkik heyetine havale etmekle Yunan iddialarına hak vermediklerini göstermişlerdir. İşte mütteliklerin bu karar Yunan zihniyetini ve Yunan davasındaki haksızlığı meydana çıkarmaya sebep olmuştur. Bkz. Faik Ahmed, "Yunan Zihniyeti", **İstikbâl**, 14 Mart 1337/1921, s.249. M.Murat HATİPOĞLU, **Türk Yunan İlişkilerinin 101. Yılı**, Ankara, 1988, s.122.

vatansız, sütsüz adamların mütemadi neşriyatıyla da öyle kökleşmişti ki⁴⁸, Anadolu'dakiler, her ne şekilde olursa olsun sulh ve sükûnun taraftarı değildirler, Türk'ün hakkı hayat ve inkişafını kâfil bir sulh dahi vücuda getirilmek istenirse, onlar yine harb ve darb siyasetini terk edemezler" sözlerinden açıkça anlamaktayız. Yine İngiltere Başvekili Lloyd George'un, bu kanaatin tesiriyle Avam Kamarası'nda çeşitli vesilelerle "Türlere istedikleri şeyler verildiği takdirde daha başkalarını fazlasıyla isteyeceklerini" ileri sürdüğünü belirtir. Faik Ahmed Bey'in, Lloyd George'un kasıtlı olarak yaptığı ve siyasetlerine uygun gördüğü bu yanlış propagandanın taraftar kazandığını yazması da bundan çok büyük rahatsızlık duyduğunu göstermektedir. Ancak gerek Avrupa, gerek Türkiye'deki birtakım çevrelere gereken cevabı vermekte gecikmez ve "murahaslarımızın müdafaa eyledikleri esaslar, tamamen milli hak ve taleblerimizi teşkil etmekte olmak ve milli hududlarımız dahilinde tam ve kâmil bir istiklâl istemekten ibaret bulunmak itibariyle, mücadelemin istihsalı (üretme) uğrunda, bütün bir milletin ahd ve peyman (ant) eylediği ve varını yoğunu fedadan çekinmediği gayesi, mukaddes (kutsal) davamızın ana hududu demektir" diyerek Konferansın önemli sonuçlarından birinin de bu kanaatin yanlışlığının böylece ortaya konulması olduğunu belirtir ve bu arada Türk'ün sulh ve sükundan yana olduğunu yazar. Faik Ahmed Bey'e göre; uzun harp senelerinin sosyal hayatta açtığı yaraları tedavi edebilmek için, Türkler, barışı özlemekte, dış baskılardan uzakta hür ve müstakil bir devlet halinde ilerleyerek, harabeye dönmüş ülkeyi tamir etmek istemektedirler. Bunun için de, özledikleri sulh şartlarını sağlamak, yani imha aleti olan Sevr'i ortadan kaldırmak zorundadırlar. Yapılan mücadele sulh mücadelesidir. Bu durumda, Avrupalıların iddia ettiklerinin tam tersini söylemek yersiz değildir. Antlaşmanın uygulanmasında imzalanmasında ısrar eden ve bunun için Yunanlıları kullanan Avrupalılar, barış konusunda samimi olmadıklarını bu konferansta

48 Ali Kemal, Londra Konferansı'ndan alınan sonuçtan memnun kalmaz, konferansın başlarında tavrını beğendiği Bekir Sami Bey'i ve onun temsil ettiği Ankara'yı bu defa eleştiri yağmuruna tutar ve her zaman olduğu gibi konferanstan bir sonuç alınmamasının Ankara'nın tavrından kaynaklandığını ve bunun da İttihatçılığın bir göstergesi olduğunu yazar. Bkz. O. ÖZSOY, **Gazetecinin İnfazı**, İstanbul, 1998, s.212.

sergilemişlerdir⁴⁹. Böylece, konferans, sonuç itibariyle Dođudaki barışa Türklerin değil, Avrupalıların engel olduğunu göstermektedir⁵⁰.

⁴⁹ Konferansta, İtilâf Devletleri temsilcileri, Yunanlı Başbakanına çeşitli sorular sorarak, Türk-Yunan savaşının gelecekteki gelişme şartlarını anlamaya çalışmışlardır. Lloyd George özellikle sorularını Yunan gücünün isbatına yarayacak şekilde düzenlemiş, Türk-Yunan savaşının devamından yana tavır koymuştur. İngiliz Dışişleri Bakanı Lord Curzon'un aynı günlü bir mektubunda Başbakan Lloyd George'nun, hem Venizeloscu hem de Yunan yanlısı olduğu ve konferansın başkanı olarak bütün yetkilerini tamamen Yunanlılardan yana kullandığı belirtiliyordu. Michael Llewellyn SMİTH, **Anadolu Üzerindeki Göz** (Çev: Halim İNAL), İstanbul, 1978, s.216-217.

⁵⁰ Faik Ahmed, "Konferans Muvacehesinde", **İstikbâl**, 28 Şubat 1337/1921, No.237.

ÖZET

I. İnönü Muharebesi öncesinde İtilaf Devletleri'nin "Şark Meselesi"nin halli konusunda izledikleri politikalar doğrultusunda Sevres Antlaşması'nın imzalanması ve bu anlaşmanın uygulanması için Yunan ileri harekâtının başlatılması ve diğer nedenler, Faik Ahmet Bey'in İstikbal Gazetesi'nde yazdığı makalesine dayandırılarak ele alınmıştır. Yine I. İnönü Muharebesi'nin sonuç bakımından önemi üzerinde durularak, Londra Konferansı ve bu konferansın İtilaf Devletleri ile İstanbul Hükümeti'nin Anadolu Hareketi'ne bakışına olan etkisi işlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler:İnönü Muharebesi, Londra Konferansı, Faik Ahmet (Barutçu) Bey, İstikbal Gazetesi, Şark Meselesi

ABSTRACT

The signing Sevres Treaty in the direction of the policies about the solve of "East Matter" Allied powers followed before the first İnönü Battle, and the starting of reek Pioner Movement in order for thistreaty be able to be pghed, and other reasons were taken on, degending on Faik Ahmet's article written for İstikbal Newspaper. Also, by empasizing the importance of 1st İnönü Battle with regard to the result, we tried to take over London Conference and the impact of İstanbul Government with Allied Powers to the point of Anatolia Movement.

Key Word: İnönüm Battle, London Conference, Mr. Faik Ahmet (Barutçu), İstikbal Newspaper, East Matter